

A photograph of three teenagers walking together in a school hallway. On the left is a young man with curly dark hair wearing a plaid shirt over a grey t-shirt. In the middle is a young woman with reddish hair and sunglasses on her head, wearing a grey hoodie and dark overalls. On the right is a young woman with long blonde hair wearing a denim jacket over a maroon top and jeans. They are all smiling and looking towards the camera. The background is a blurred school hallway with yellow walls and lockers.

**WAAROM
GEK DOEN,
ALS HET
ZONDER
KAN!**

**Zuid
Limburgs**

Uitvoeringsplan 2025 - 2028 **Preventie en Handhaving** **Jeugd & Middelen**

WAAROM GEK DOEN, ALS HET ZONDER KAN!

Zuid-Limburgs uitvoeringsplan Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen

We zijn allemaal jong geweest. Een periode waarin we de wereld verder ontdekten, mensen ontmoetten, leerden sociaal te zijn en vooral onszelf te ontwikkelen. We leerden keuzes maken en te werken aan ons ideale toekomstbeeld. Naarmate we ouder worden blijven we onszelf ontwikkelen. Toch kunnen de keuzes op jonge leeftijd meer impact hebben op de rest van ons leven dan we soms denken. Het gebruik van middelen¹ op jonge leeftijd maakt mensen vatbaarder voor gezondheidsrisico's in de rest van het leven. Wat vroeger voor jongeren niet meer dan een bitter drankje was, is tegenwoordig veranderd in een assortiment van zoetere en smakelijkere alcoholische dranken. Hetzelfde geldt voor de opkomst van de variërende (e-)sigaret, die in de afgelopen 2 à 3 decennia steeds meer verleidelijke smaken heeft gekregen. Het moge duidelijk zijn: de verleiding is groot. Dat maakt de opgave om mensen te beschermen tegen de gevolgen van middelengebruik als maar uitdagender. De gezondheidscijfers liegen er niet om, het is tijd om in actie te komen. De 16 Zuid-Limburgse gemeenten slaan hiervoor de handen in elkaar. Met dit uitvoeringsplan geloven wij een pad te bewandelen waarop we invloed kunnen uitoefenen en het middelengebruik kunnen laten afnemen.

Met trots presenteert de regionale werkgroep Jeugd en Middelen het Zuid-Limburgs uitvoeringsplan Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen. Deze werkgroep bestaat uit een diverse groep intrinsiek gemotiveerde ambtenaren met ieder een eigen bezorgdheid over de invloed van middelen op de gezondheid van onze inwoners. De een behoort nog tot de doelgroep overgang naar volwassenheid (16 tot 27 jaar) en de ander heeft kinderen in de doelgroep adolescentie (10 tot 22 jaar). Allemaal werkzaam en woonachtig in Zuid-Limburg, de een meer ervaring dan de ander. Dit maakt het een representatieve vertegenwoordiging van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten.

Opgroeien in een omgeving vrij van middelen lijkt niet langer vanzelfsprekend. Laten we ervoor zorgen dat opgroeien in een middelenvrije omgeving normaal wordt. Want waarom gek doen, als het zonder kan!

Regionale werkgroep Jeugd en Middelen, april 2025

¹ Onder middel(en) wordt in dit uitvoeringsplan bedoeld op: roken, vaperen, alcohol, drugs en stimulerende medicijnen.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	03	6. Planning & Financiën	21
Inleiding	04	6.1 Planning	
		6.2 Financiën	
1. Voorlichting & Educatie	06	Bijlagen	24
1.1 Concrete acties		bijlage 1 Participatieverslag	
1.2 Kanttekeningen		bijlage 2 Doelgroep	
1.3 Strategiebepaling		Bijlage 3 Overzicht interventies (preventie verslavingszorg)	
2. Signalering & Ondersteuning	10		
2.1 Concrete acties			
2.2 Kanttekeningen			
2.3 Strategiebepaling			
3. Sociale & Fysieke Omgeving	13		
3.1 Concrete acties			
3.2 Kanttekeningen			
3.3 Strategiebepaling			
4. Regelgeving en Handhaving	17		
4.1 Concrete acties			
4.2 Kanttekeningen			
4.3 Strategiebepaling			
5. Monitoring	20		
5.1 Procesevaluatie			
5.2 Effectevaluatie			
5.3 Ontwikkelingen rondom het thema jeugd & middelen			

INLEIDING

Eind 2024 en begin 2025 hebben de gemeenten in Zuid-Limburg gezamenlijk het beleidsplan "Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen 2025-2028" vastgesteld. Met dit plan voldoen de Zuid-Limburgse gemeenten aan de wettelijke verplichting van artikel 43a van de Alcoholwet. Het beleidsplan geldt voor vier jaar. Bijgaand uitvoeringsplan is een uitwerking van het beleidsplan. Er staan concrete acties in en de manier waarop de Zuid-Limburgse gemeenten de doelstellingen uit het beleidsplan komende jaren gaan uitvoeren, volgen en evalueren. Om te voorkomen dat het uitvoeringsplan achterloopt op nieuwe trends of ontwikkelingen, is afgesproken de voortgang elke zes maanden te monitoren en indien nodig aan te passen.

Het uitvoeringsplan is tot stand gekomen in samenwerking met gemeenten, professionals, inwoners en een vertegenwoordiging van de doelgroep: jongeren. Dit was een intensief, zeer waardevol en verrijkend proces. Vooral de betrokkenheid van jongeren was van grote toegevoegde waarde. De stem van de doelgroep komt in dit plan aanbod en dat maakt het uitvoeringsplan, in combinatie met de theorie, een nuttig document. Aan de verschillende werksessies hebben onder andere bo's, jongeren en ervaringsdeskundigen deelgenomen. Zij deelden waardevolle inzichten en persoonlijke ervaringen. Hun bijdrage benadrukt het belang van onze gezamenlijke Zuid-Limburgse aanpak. Een gedetailleerd participatieverslag staat in bijlage 1. Dit uitvoeringsplan is aan enkele deelnemers van deze werksessies voorgelegd om te kijken of zij het eens zijn met de inhoud.

We zijn ons allemaal bewust van de schadelijke gevolgen van middelengebruik bij onze inwoners. Als gemeenten staan wij nadrukkelijk niet achter middelengebruik bij onze inwoners, zeker niet onder de 18 jaar. Waar volledige onthouding niet haalbaar is, richten wij ons op het beperken van middelengebruik. Toch lijkt het in onze regio 'normaal' dat jongeren vóór hun 18e alcohol drinken, makkelijk toegang hebben tot drugs of een vape meenemen naar school. Het lijkt niet vanzelfsprekend dat ouders² invloed kunnen uitoefenen op deze situatie. De sociale omgeving waarin we wonen, werken en leven heeft namelijk grote invloed op de keuzes die jongeren maken, maar die zijn niet altijd gezond. Het veranderen van deze sociale normen in Zuid-Limburg vraagt om een lange adem. Daarnaast is de invloed die wij als gemeente hebben op dit thema beperkt.

Toch kunnen wij als gemeenten indirect bijdragen aan het reguleren en beperken van middelengebruik. Uit de werksessies met professionals en inwoners blijkt dat gedrag in belangrijke mate wordt bepaald door weerbaarheid, zelfvertrouwen en eigen regie. Deze aspecten moeten een stevige basis vormen in het leven van onze inwoners. Dit gaat echter verder dan het beleidsplan en bijgaand uitvoeringsplan, dat zich specifiek richt op het thema middelengebruik. De concrete acties in dit uitvoeringsplan zijn geprioriteerd en gericht op het thema middelengebruik. Later in dit document wordt dit regelmatig verder toegelicht.

“

Een goede voorbeeldfunctie van een familielid had bij mij het verschil kunnen maken, iets anders had mijn gedrag niet kunnen voorkomen.

Een ervaringsdeskundige
uit Zuid-Limburg

“

Ik vind het helemaal niet lekker, maar als ik alcohol drink, praat ik makkelijker met anderen. Ik word er socialer van

Een jongere 14 jaar
uit Zuid-Limburg

“

Ik keek vroeger ook op tegen de grote jongens en dit herken ik nu in de jongeren van 13-14 jaar

Een jongere 21 jaar
uit Zuid-Limburg

“

Handhaving is het sluitstuk van preventie

buitengewoon opsporingsambtenaar
(boa) werkzaam in Zuid-Limburg

² In dit document verstaan we onder ouders ook verzorgers en iedere volwassenen die een opvoedrelatie heeft met een jongere.

De RIVM-pijlers zijn de kern van het beleidsplan en ook de basis voor het uitvoeringsplan:

pijler 1:
Voorlichting en Educatie

pijler 2:
Signalering en ondersteuning

pijler 3:
Sociale en fysieke omgeving

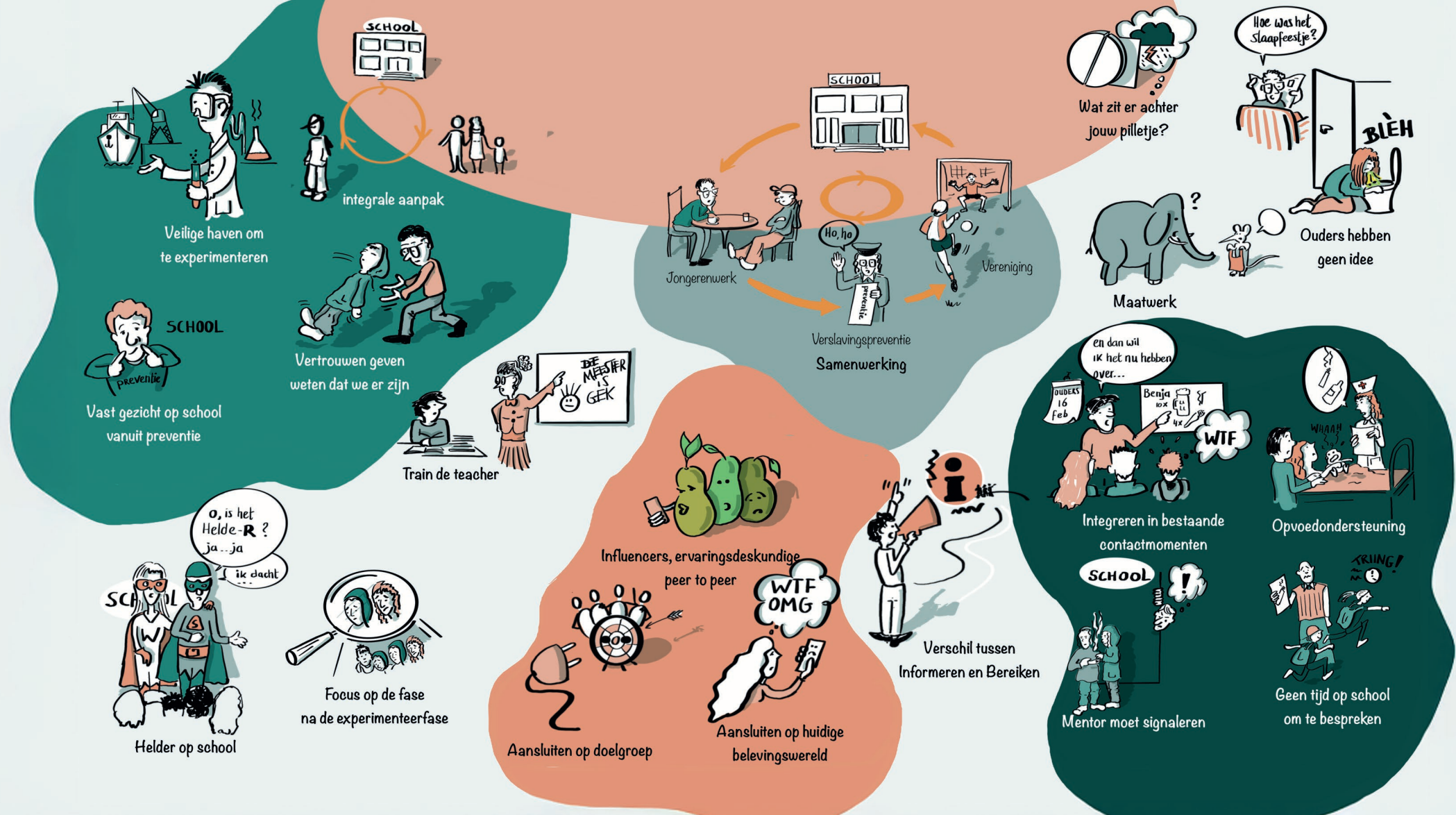

pijler 4:
Regelgeving en handhaving

Verderop in dit document worden per pijler de belangrijkste aandachtspunten waarop we ons richten, inclusief concrete acties en interventies, uitgewerkt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen regionale- en lokale acties en interventies. De regionale acties en interventies worden op Zuid-Limburgse schaal door alle 16 gemeenten uitgevoerd. De regionale werkgroep jaagt deze regionale acties aan. Dit wordt zoveel mogelijk gefinancierd uit (sub)regionale budgetten. Daarnaast worden per pijler lokale acties en interventies geschetst. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om regionale acties in hun gemeente extra te versterken met aanvullende lokale acties en interventies. Dit is de keuze van iedere individuele gemeente zelf en wordt daarom lokaal gefinancierd. Het kan voorkomen dat dezelfde acties en interventies in meerdere pijlers benoemd worden. Deze interventies zijn overkoepelend en passen binnen meerdere pijlers. Dit zorgt ervoor dat de pijlers elkaar aanvullen, versterken en leiden tot een integrale aanpak. We streven ernaar om zoveel mogelijk bij bestaande interventies, initiatieven en overlegstructuren aan te sluiten. Dit uitvoeringsplan is voorzien van een regionale planning, monitoring en financiering.

Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van dit uitvoeringsplan. De daadwerkelijke uitvoering zal door verschillende regionale of lokale partners gedaan worden. De regionale werkgroep Jeugd en Middelen jaagt waar mogelijk de regionale acties aan.

VOORLICHTING EN EDUCATIE

1. VOORLICHTING & EDUCATIE

Voorlichting en educatie is een belangrijke pijler in het voorkomen en verminderen van middelengebruik onder jongeren. Door middel van gerichte voorlichting en educatie voorzien we jongeren van juiste informatie, kritische denkvaardigheden en inzicht in de risico's van middelengebruik. De juiste voorlichting en educatie is belangrijk om misvattingen rondom middelengebruik tegen te gaan. Door open en eerlijke gesprekken met jongeren (en ouders) mogelijk te maken, kunnen we een cultuur creëren waarin we bewustwording creëren, jongeren zich gesteund voelen om vragen te stellen en hun zorgen te uiten. Bovendien kunnen we hen leren omgaan met groepsdruk, hen vertrouwen en handvaten geven om 'nee' te zeggen en hen leren eigen keuzes te maken.

Het is belangrijk om in te spelen op de belevingswereld van jongeren. De focus bij deze pijler ligt zowel op het informeren als op het bereiken van jongeren. Het verschil tussen deze twee processen is essentieel: informeren richt zich op het verstrekken van kennis en bereiken richt zich op het daadwerkelijk beïnvloeden van gedrag en het opbouwen van vertrouwen.

Uit de werksessie met o.a. middelbare scholen, ervaringsdeskundigen en jongerenwerkers kwam naar voren dat het van essentieel belang is dat voorlichting en educatie omtrent middelengebruik worden geïntegreerd in het DNA van middelbare scholen en in de bestaande brede aanpak om een gezonde en ondersteunende omgeving voor jongeren te creëren. Daarnaast bleek uit de werksessie dat we ons binnen deze pijler primair moeten focussen op de leeftijdsgroep adolescentie (10 tot 22 jaar) en de overgang naar volwassenheid (16 tot 27 jaar) (zie bijlage 2).

Dit hoofdstuk richt zich op de acties die nodig zijn om effectieve voorlichting en educatie aan te bieden. In bijlage 3 zijn alle mogelijke interventies gedetailleerd uitgewerkt.

“

*Jongeren ervaren
veel stress,
middelengebruik
wordt daarbij gezien
als een manier
om te ontspannen.*

*Een ervaringsdeskundige
uit Zuid-Limburg*

”

1.1 Concrete acties

1.1.1 Acties op regionaal niveau³

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie te vinden over de actie/interventie
A	Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk landelijke campagnes samen met regionale en lokale rolmodellen	De Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk een aantal landelijke campagnes per jaar over de gevolgen van middelengebruik, met de inzet van regionale en /of lokale rolmodellen per campagne, in samenwerking met lokale en regionale partners. Hierbij betrekken gemeenten hun communicatieadviseurs.	Een effectieve strategie is het gebruik van bepaalde sociale media en influencers om jongeren te bereiken en te informeren. Hierbij speelt de peergroep, vooral ervaringsdeskundigen, een cruciale rol. Bekenden uit de buurt en rolmodellen kunnen in elke wijk een bekend gezicht zijn die jongeren inspireren en ondersteunen. Belangrijk om daarbij de geloofwaardigheid van rolmodellen in acht te nemen. Denk hierbij aan landelijke campagnes zoals Rookvrije Generatie, IKPAS, NIX18 en Zien drinken, doet drinken.
B	Op alle middelbare scholen in Zuid-Limburg wordt aandacht besteed aan de preventie van middelengebruik	In Zuid-Limburg organiseren we met alle middelbare scholen en Mondriaan een (sub-)regionaal overleg waarin we onderzoeken hoe de preventie van middelengebruik structureel geïntegreerd kan worden in het reguliere onderwijs, met als resultaat een concreet plan en structurele overlegmomenten. De Zuid-Limburgse middelbare scholen besteden ieder jaar aandacht aan het informeren van ouders over het creëren van een veilige haven/veilig klimaat voor jongeren als het gaat om middelengebruik. We onderzoeken een uniforme preventieve aanpak over middelengebruik op alle middelbare scholen in de regio en stimuleren de actieve samenwerking met een vast aanspreekpunt per school. We beschikken over een overzicht van welke (voldoende bewezen effectieve) aanpak iedere middelbare school hanteert en wie het vaste aanspreekpunt preventie is.	De verbinding tussen Mondriaan, de GGD, schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk vindt plaats binnen een regionaal overleg. Indien mogelijk sluiten wij aan bij bestaande overlegstructuren. Mogelijke agendapunten voor dit regionaal overleg zijn: - De Gezonde school aanpak. In Zuid-Limburg zijn 19 van de 40 VO/VSO scholen een gezonde school. Een van de thema's van deze aanpak is roken, alcohol en drugspreventie. Het is aan de school samen met de gezonde schooladviseur om te bepalen welk thema wordt opgenomen in het schoolgezondheidsbeleid. Dat is altijd maatwerk alleen als er iets speelt/nodig is in de klas. Omdat anders het risico bestaat dat het iets aanwakkert bij de leerlingen. - Het uniform informeren van ouders/verstrekkers/volwassenen over hoe je een 'veilige haven' kunt bieden aan jongeren. Belangrijk is dat dit in een sociale setting (laagdrempelige locaties) wordt georganiseerd. De informatie moet aansluiten bij de interesses en beleefswereld van de doelgroep. - Er is een grote wens om "Helder op School" op zoveel mogelijk (middelbare) scholen te implementeren. Daarnaast is het de wens dat op iedere school een vast aanspreekpunt voor preventie is. We bekijken welke rol mentoren en jongerenwerkers kunnen nemen in het signaleren en we communiceren over elkaars aanbod. We onderzoeken hoe dit in het DNA van de scholen kan landen zodat bij problematische gevallen (vroeg)tijdig ingegrepen kan worden. Het is belangrijk om het thema te verbinden aan bestaande contactmomenten zoals ouderavonden
C	Stimuleren Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO), Hoger Beroepsonderwijs (HBO) en Wetenschappelijk Onderwijs (WO) om (preventie van) middelengebruik bespreekbaar te maken.	Jaarlijks organiseren scholen in samenwerking met Mondriaan en maatschappelijk werk voor studenten in de centrumgemeenten een laagdrempelige activiteit om aandacht te geven aan middelengebruik. Desgewenst wordt per (sub-)regio een overleg gepland met deze betrokken partijen.	Begin 2025 heeft voor Zuyd Hogeschool en Fontys in Sittard-Geleen de COKESHOW plaatsgevonden. Het is een wens om deze ook in Maastricht te laten plaatsvinden. Daarnaast beschikt Mondriaan over diverse thema-avond bijeenkomsten, is Helder op School ook geschikt voor het MBO en helpt Studentenwelzijn Programma Stijn MBO, HBO en WO-instellingen, gemeenten en preventie- en zorgprofessionals om het studentenwelzijn te verbeteren en risicovol middelengebruik onder studenten te voorkomen.

³ Iedere actie heeft een unieke letter. Als acties herhaaldelijk in dit plan voorkomen, hebben deze acties dezelfde letter. Dit maakt dat deze NIET op alfabetische volgorde staan.

1.1.2 Mogelijke acties op lokaal niveau

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie te vinden over de actie/interventie
D	Sub-regionaal een overzicht ontwikkelen van mogelijkheden op het gebied van preventie van middelengebruik.	Gemeenten ontwikkelen een overzicht op sub-regionaal niveau voor scholen waarin alle beschikbare hulpbronnen voor jongeren en middelengebruik (problematisch of voorkomend) overzichtelijk in kaart worden gebracht waarbij rekening wordt gehouden met de bestaande initiatieven, interventies, sociale kaarten en websites.	Mondriaan beschikt al over een concept overzicht van mogelijkheden (bijlage 3). Dit wordt regionaal door de GGD en lokaal door het maatschappelijk werk aangevuld om zo tot een compleet en compact overzicht te komen dat voor scholen makkelijk hanteerbaar is. We zoeken de aansluiting bij bestaande websites op het gebied van (mentale) gezondheid.

1.2 Kanttekeningen

Bij de totstandkoming van dit uitvoeringsplan werd meermaals de onderliggende oorzaak van het gedrag van jongeren benoemd. Jongeren geven aan dat zij socialer worden door het gebruik van middelen. Ze praten dan makkelijker met anderen. Uit meerdere werksessies met jongeren, professionals en ervaringsdeskundigen kwam duidelijk naar voren dat de invloed op groepsdruk en 'nee' durven zeggen sterk afhankelijk is van weerbaarheid, zelfvertrouwen, veerkracht, emotieregulatie, sociale vaardigheden en identiteitsontwikkeling van jongeren. Ondanks dat deze factoren grote invloed uitoefenen op het middelengebruik van jongeren kiezen we er in dit plan niet voor om (extra) in te zetten op: betere manieren van relaxen, organiseren van alternatieve copingmechanismen, sport om met emoties om te gaan, veerkracht en identiteitsontwikkeling. Dit valt buiten de scope van dit uitvoeringsplan. Interventies die leiden tot meer zelfvertrouwen, sociale vaardigheden en veerkracht worden uitgevoerd binnen het aanbod van de keten. De aanpak hiervan vindt plaats binnen de reguliere aanpak Jeugdgezondheidszorg (JGZ) tot aan de gespecialiseerde Jeugdhulp. Deze kanttekening geldt voor meerdere pijlers binnen dit uitvoeringsplan.

1.3 Strategiebepaling

We kunnen niet vermijden dat jongeren in aanraking komen met middelen. Dit gebeurt in fasen (zie afbeelding 1). Beginnend bij de kennismaking, vaak uit nieuwsgierigheid of sociale invloeden. Deze nieuwsgierigheid kan leiden tot experimenteren bij jongeren en overgaan in sociaal, gewoonte en problematisch gebruik. Uit de werksessies blijkt dat we begrijpen en het normaal vinden dat jongeren willen experimenteren. Echter kunnen we dit niet aanmoedigen. In het kader van: 'als niet, dan wel' hebben we ook aandacht voor de doelgroep die al gebruikt en willen we verantwoord gebruik promoten door de inzet van de juiste interventies (bijvoorbeeld testlocaties van Mondriaan).

Voor de interventies die Mondriaan verslavingspreventie voor onze gemeenten uitvoeren focussen we op de beïnvloedbare fasen na de kennismakings- en experimenteer fase om verder afglijden te voorkomen. Bij dit uitvoeringsplan steken we onze energie niet in het verbieden van middelengebruik. Wel in bewustwording bij jongeren en ouders over de gevolgen van middelengebruik. Hierover meer in Hoofdstuk 2.

Afbeelding 1

SIGNALERING EN ONDERSTEUNING

De gemeente luistert
naar de echte verhalen van jongeren

De gemeente heeft hier
minder invloed op

De gemeente
levert maatwerk

Wat kunnen we
samen doen?

Jongeren participatie

Buiten school
acteren

ouderparticipatie

Geen groepsdruk

Relatie

Ervaringsdeskundige

Alcoholvrije plekken voor jongeren

Ouders opvoeden

Niet opdringen

2. SIGNALERING & ONDERSTEUNING

De pijler signalering en ondersteuning richt zich op het vroegtijdig herkennen van risicosituaties, het ondersteunen van jongeren in hun ontwikkeling en het reguleren van middelengebruik. Uit de werksessie met professionals, jongeren en inwoners blijkt dat deze pijler zich moet focussen op de doelgroep jongeren én hun ouders. Dit brengt ons direct bij een belangrijk aandachtspunt dat wij onder ogen kwamen. Wij als gemeenten dienen de gemeenschap, we zien dat het middelengebruik normaal wordt gevonden en we horen wat er gebeurt. Toch laten verhalen van jongeren ons inzien dat de invloed van gemeenten op dit gedrag beperkt is. Zo geven jongeren aan dat zij middelengebruik associëren met het leuk hebben, ze kunnen beter contact leggen met anderen en voelen zich sociaal vaardiger. Ook geven ze aan meer te luisteren naar iemand van dezelfde leeftijd dan iemand die ouder is.

Deze en nog veel meer bevindingen wijzen erop dat een andere aanpak noodzakelijk is ten opzichte van voorgaande jaren. Binnen deze nieuwe

aanpak leggen we de nadruk niet langer op verbieden en het wijzen met de vinger. Door in te zetten op onderstaande acties verwachten we daar waar we invloed kunnen uitoefenen, het verschil te kunnen maken en indirect het middelengebruik onder jongeren te kunnen terugdringen. Dit hoofdstuk legt uit welke concrete acties we ondernemen op het gebied van signalering en ondersteuning.

Geen ouderavonden, maar kinderen iets laten maken in een thema, hen dit laten presenteren en ouders op dat moment informeren

2.1 Concrete acties

2.1.1 Acties op regionaal niveau

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie over de actie/interventie
E	Gerichte voorlichting ouders organiseren, inzetten op bewustwording	Gemeenten faciliteren jaarlijks een aantal gerichte voorlichtingsbijeenkomsten door Mondriaan voor ouders over het middelengebruik bij jongeren. Dit wordt via de beschikbare communicatiekanalen (zoals middelbare scholen) gecommuniceerd.	Onderzoek van Trimbos ⁴ onderschrijft het belang van gerichte voorlichting om het kennisniveau over de schade van middelengebruik. Het opdringen van regels en afspraken werkt averechts. Jongeren erkennen dit en geven aan dat dit weinig nut heeft. Bij deze voorlichtingsbijeenkomst is het daarom raadzaam om ook aandacht te besteden aan het versterken van de verbinding en relatie met een (puber)kind. Al dan niet in samenwerking met de bestaande regionale opvoedondersteuning.
F	Jongeren bereiken en bewustwording creëren over de korte termijn gevolgen van middelengebruik door de inzet van sleutelfiguren	Gemeenten zetten in op regionale en lokale sleutelfiguren om een positieve boodschap te verspreiden over het verminderen van middelengebruik en bewustwording creëren bij jongeren over korte termijn gevolgen.	Sleutelfiguren zijn o.a. influencers, vrienden, rolmodellen en voorbeeldfuncties in dezelfde leeftijdscategorie. Die zijn noodzakelijk voor het mentale bereik van jongeren. De samenwerking met jongerenwerk en/of schoolmaatschappelijk werk wordt opgezocht en versterkt voor het fysieke bereik van jongeren. Belangrijk om daarbij de geloofwaardigheid van sleutelfiguren in acht te nemen.
G	Ondersteuning op maat bij gezinnen waar dit het hardst nodig is	Gemeenten bieden op maat gemaakte ondersteuning voor gezinnen met problematiek rondom middelengebruik, middels effectief bewezen interventies waarbij de juiste persoon op de juiste plek wordt ingezet.	De ene persoon is de andere niet. Daar waar voor de een het contact met de boa of politie noodzakelijk is, is dat voor een ander het contact met een jongerenwerker en schoolmaatschappelijk werker.

⁴ Kennismonitor Alcohol 2024 - Trimbos-instituut

2.1.2 Mogelijke acties op lokaal niveau

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie te vinden over de actie/interventie
H	Faciliteren van een veilige en vrijetijd omgeving voor jongeren.	Gemeenten stimuleren en faciliteren de organisatie van evenementen of veilige activiteit voor jongeren van 12 tot 15 jaar waar actief wordt ingezet op het beperken van middelengebruik, maar waar jongeren kunnen socializen en ontmoeten.	Belangrijk om te benoemen is de inzet van partners op evenementen voor 15 jaar en ouder. Hier kunnen we middelengebruik niet volledig verbieden.

2.2 Kanttekeningen

Zoals eerder toegelicht in onderdeel 1.2 kwam ook bij deze werksessie de onderliggende oorzaak (gebrek aan veerkracht en zelfvertrouwen) van het gedrag van jongeren naar voren. Ondanks dat deze factoren grote invloed uitoefenen op het middelengebruik van jongeren kiezen we er in dit plan niet voor om (extra) in te zetten op: betere manieren van relaxen, organiseren van alternatieve coping mechanisme, sport om met emoties om te gaan, veerkracht en identiteitsontwikkeling. Dit valt buiten de scope van dit uitvoeringsplan.

“

Jongeren moeten leren communiceren in de “real world”. Dit heeft indirect invloed op middelengebruik maar kunnen wij niet direct met dit beleidsplan oplossen

Professional uit Zuid-Limburg

Dit geldt ook voor een doelgericht toekomstperspectief bij jongeren. Daar hebben wij als gemeenten beperkt invloed op. Jongeren hebben een toekomstperspectief nodig dat hen motiveert om niet te (gaan) gebruiken. Als voorbeeld werd genoemd; jongeren die werken aan hun sport-carrière. Een jongerenbrein werkt impulsief, op de korte termijn. Het gedrag van jongeren is sterk afhankelijk van hun intrinsieke motivatie. Hier moet binnen deze aanpak rekening mee gehouden worden.

“

We zien dat jongeren minder drinken in gemeenten waar gemeenten, scholen en ouders samen optrekken in een duidelijke NIX18-boodschap

Preventiedeskundige uit Zuid-Limburg

”

“

Leeftijdsgrens verandert volgens jongeren niks, of deze er nu is of niet

Een jongere uit Zuid-Limburg

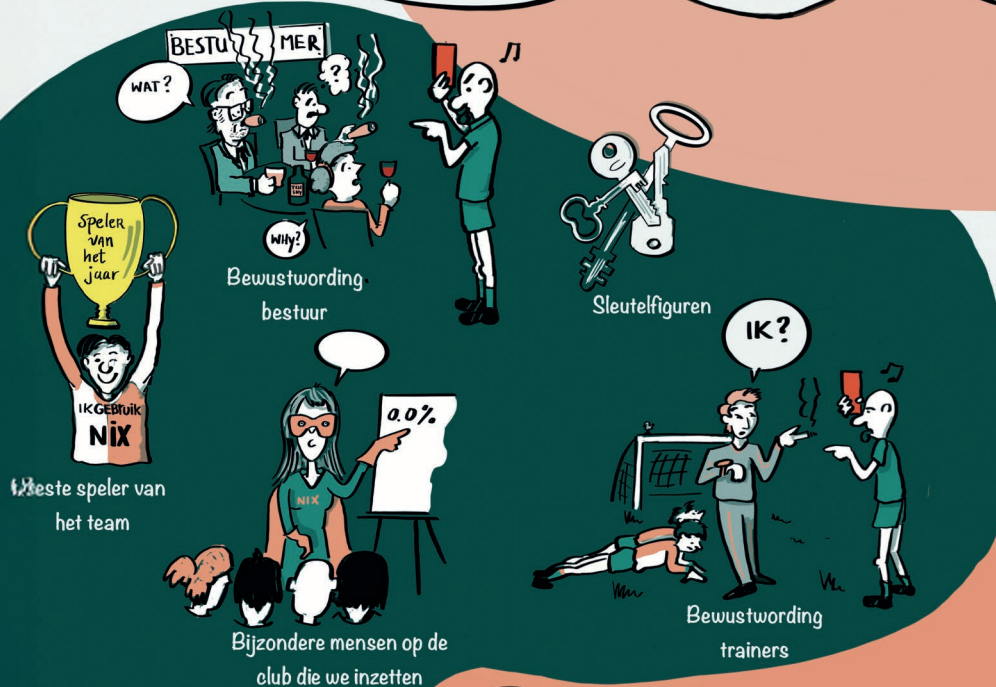
”

2.3 Strategiebepaling

Met deze acties streven we ernaar om het niet-drinken en niet-gebruiken te normaliseren in onze samenleving. Dit vraagt een ingrijpende en uitdagende kanteling van de huidige situatie die de komende jaren gaat plaatsvinden. Het vraagt een lange adem om naar een samenleving toe te werken waarin het volledig geaccepteerd wordt dat iemand ervoor kiest om niet of alcoholvrij (0.0) te drinken of middelen te gebruiken. Jongeren moeten zich in staat stellen en ontplooiën tot een sterk individu die keuzes zelfverzekerd en zelfbewust kan uitdragen, zonder zich buitengesloten te voelen.

SOCIALE EN FYSIEKE OMGEVING

ONS BELEID OP MIDDELENGEBRUIK

3. SOCIALE & FYSIEKE OMGEVING

De sociale en fysieke omgeving speelt een cruciale rol in het voorkomen van middelengebruik onder jongeren. Onder andere sport- en jeugdverenigingen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen door zowel preventieve maatregelen te nemen als actief in gesprek te gaan met jongeren en ouders over verantwoord middelengebruik.

Dit hoofdstuk beschrijft concrete acties die gericht zijn op het creëren van een veilige en ondersteunende omgeving voor jongeren, het stimuleren van verenigingen om het beleid rondom middelengebruik duidelijker te maken en het bieden van hulpmiddelen die bijdragen aan naleving en bewustwording.

3.1 Concrete acties

3.1.1 Acties op regionaal niveau

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie over de actie/interventie
A	Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk landelijke campagnes samen met regionale en lokale rolmodellen.	De Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk een aantal landelijke campagnes per jaar over de gevolgen van middelengebruik, met de inzet van regionale en /of lokale rolmodellen per campagne, in samenwerking met lokale en regionale partners. Hierbij betrekken gemeenten hun communicatieadviseurs.	Een effectieve strategie is het gebruik van bepaalde sociale media en influencers om jongeren te bereiken en te informeren. Hierbij speelt de peergroep, vooral ervaringsdeskundigen, een cruciale rol. Bekenden uit de buurt en rolmodellen kunnen in elke wijk een bekend gezicht zijn die jongeren inspireren en ondersteunen. Belangrijk om daarbij de geloofwaardigheid van rolmodellen in acht te nemen. Denk hierbij aan landelijke campagnes zoals Rookvrije Generatie, IKPAS, NIX18 en Zien drinken, doet drinken.
I	De Zuid-Limburgse gemeenten faciliteren verenigingen met materialen die gebruikt kunnen worden om de bewustwording te vergroten en de naleving te verhogen.	De Zuid-Limburgse gemeenten verspreiden materialen/attributen naar verenigingen, inclusief uitleg, om de bewustwording onder ouders en leden te vergroten en de naleving te verhogen.	Onderzoek laat zien dat de juiste inzet van hulpmiddelen de naleving verhoogt. Denk hierbij aan het vragen van de leeftijd en ID. Daarnaast zijn er hulpmiddelen om de leeftijd te controleren, denk hierbij aan een ID-scanner of leeftijdschecker. Door deze in te zetten is de kans op naleving groter. Daarnaast helpt het aanleveren van materialen van landelijke campagnes zoals Rookvrije Generatie, IKPAS, NIX18 en Zien drinken, doet drinken. De vereniging kan dit dan delen of ophangen.
J	JOGG (Teamfit) wordt regionaal ingezet om verenigingen te ondersteunen in het gezonder maken van de sportomgeving.	In iedere Zuid-Limburgse gemeente gaan jaarlijks minimaal 20% van de sportverenigingen aan de slag met het gezonder maken van de sportomgeving (bijv. met ondersteuning van JOGG).	Over 4 jaar heeft minimaal 80% van de sportverenigingen in Zuid-Limburg aandacht voor een gezondere sportomgeving. JOGG (Teamfit) helpt om de sportomgeving gezonder te maken. De JOGG (Teamfit) coaches staan klaar om, voor de vereniging, kosteloos advies te geven. Ze helpen sportverenigingen om aan de slag te gaan met een gezonder voedingsaanbod, een verantwoord alcoholbeleid en een rookvrij terrein. Hierbij wordt samengewerkt met o.a. NOC*NSF, sportbonden en gemeenten.
K	Uitvoeren van het nalevingsonderzoek.	Iedere twee jaar wordt een regionaal nalevingsonderzoek uitgevoerd om het effect van het beleidsplan Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen te toetsen.	Bij een nalevingsonderzoek wordt gecontroleerd welke verkooppunten zich aan de wettelijke leeftijdsgrens van 18 jaar houden. Door dit regelmatig uit te voeren wordt inzichtelijk hoe de naleving ervoor staat en welke sectoren mogelijk aandacht behoeven. Over dit nalevingsonderzoek wordt de komende jaren van tevoren gecommuniceerd naar sportverenigingen. In 4.3 wordt dit nader toegelicht.

3.1.2 Mogelijke acties op lokaal niveau

	Naam actie/interventie	SMART Doelstelling	Meer informatie over de actie/interventie
L	Vrijwilligers bij verenigingen worden voorgelicht, gefaciliteerd en/of getraind ten aanzien van middelengebruik bij de vereniging.	Gemeenten faciliteren jaarlijks (sport-)verenigingen in de gemeente om (nieuwe) vrijwilligers de Instructie Verantwoord Schenken (IVA)-training te volgen. Met als doel dat de naleving van alcohol schenken bij verenigingen verbeterd wordt.	Op het moment dat er alcohol wordt geschonken moet er minimaal 1 persoon aanwezig zijn die ofwel de Verklaring Sociale Hygiëne bezit ofwel een Instructie Verantwoord Alcoholgebruik (IVA) heeft gevolgd. Het IVA-certificaat heeft geen geldigheidsdatum. Het is aan te raden de IVA eens per jaar te volgen zodat je goed op de hoogte bent en blijft van de Alcoholwet.
F	Jongeren bereiken en bewustwording creëren over de korte termijn gevolgen van middelengebruik door de inzet van sleutelfiguren in de sportvereniging.	Gemeenten zetten in op regionale en lokale sleutelfiguren om een positieve boodschap te verspreiden over het verminderen van middelengebruik en bewustwording creëren bij jongeren over korte termijn gevolgen.	Sleutelfiguren zijn o.a. influencers, vrienden, rolmodellen en voorbeeldfuncties in dezelfde leeftijdscategorie. Die zijn noodzakelijk voor het mentale bereik van jongeren. De samenwerking met jongerenwerk wordt opgezocht en versterkt voor het fysieke bereik van jongeren.
M	Verenigingen worden ondersteund/begeleid in het schrijven en implementeren van een beleid ten aanzien van middelengebruik.	Gemeenten zetten JOGG (Teamfit) extra in om verenigingen te ondersteunen bij het (her)schrijven en implementeren van hun beleid ten aanzien van middelengebruik.	Een duidelijk geschreven beleid ten aanzien van middelengebruik helpt verenigingen bij het uitdragen van dit beleid. JOGG (Teamfit) kan hierin ondersteunen. Daarnaast wordt het meenemen van (jeugd)leden in het schrijven van dit beleid geadviseerd. Zaken die hierin terug kunnen komen zijn bijvoorbeeld geen alcohol schenken tot 16.00 uur of alcohol duurder maken dan non-alcoholische dranken.
H	Faciliteren van een veilige en vrijetijd omgeving voor jongeren.	Gemeenten stimuleren en faciliteren de organisatie van evenementen of veilige activiteit voor jongeren van 12 tot 15 jaar waar actief wordt ingezet op het beperken van middelengebruik, maar waar jongeren kunnen socializen en ontmoeten.	Belangrijk om te benoemen is de inzet van partners op evenementen voor 15 jaar en ouder. Hier kunnen we middelengebruik niet volledig verbieden.
N	Gemeenten zetten verenigingen die het goed doen ten aanzien van een gezonde sportomgeving in het zonnetje.	Gemeenten zetten jaarlijks 1 vereniging in het zonnetje die goed op weg is ten aanzien van een gezonde sportomgeving. Deze dienen als voorbeeld voor andere verenigingen in de gemeente.	Door verenigingen die het goed doen in het zonnetje te zetten worden deze positief benaderd. Dit kan een stimulans zijn voor andere verenigingen. Gemeenten bepalen zelf hoe ze een vereniging in het zonnetje zet. Voorbeelden zijn een certificaat, een nieuwsbericht of mogelijk een financiële vergoeding.
O	Verenigingen organiseren themabijeenkomsten voor leden en ouders over de gezonde sportomgeving.	Jaarlijks organiseren JOGG, sportverenigingen en eventuele partners een themabijeenkomst voor het bestuur, leden, trainers/begeleiders en ouders van een sportvereniging. Hierbij wordt een thema van de gezonde sportomgeving behandeld. Hierin wordt dan informatie gegeven en handvatten gegeven hoe de vereniging hier mee aan de slag kan.	Door jaarlijks een themavond te organiseren is de gezonde sportvereniging een terugkerend thema. Hierdoor groeit (hopelijk) de bewustwording en worden steeds nieuwe handvatten gegeven waar verenigingen mee aan de slag kunnen.

3.2 Kanttekeningen

Tijdens de werksessie van de sociale en fysieke omgeving is gesproken over het interessant maken van vrijwilligerswerk bij (sport)verenigingen. Dit is niet meegenomen in dit plan, omdat dit verder gaat dan het verminderen van middelengebruik door jongeren. Tuurlijk is het hebben van voldoende (opgeleide) vrijwilligers goed voor een vereniging. Maar dit valt buiten de scope van dit uitvoeringsplan.

Daarnaast is gesproken over het aanpassen van de algoritmes online. Zodat jongeren geen of minder informatie krijgen over middelen die interesse wekken. Maar dit is onhaalbaar. Dat is niet iets wat de gemeenten kunnen realiseren.

Een laatste kanttekening die wordt gemaakt is de campagne rondom de Rookvrije Generatie. Dit is een campagne waarbij wordt verwacht dat verenigingen zich hieraan committeren. Maar hierbij wordt wel opgemerkt dat wanneer een sportvereniging rookvrij is, dit geen rookverbod is. Dus daadwerkelijke handhaving door bijvoorbeeld de handhavers is dan ook niet mogelijk. Deze borden dienen als gesprekstool om met mensen in gesprek te gaan over hun rookgedrag bij een sportvereniging (sociale controle).

3.3 Strategiebepaling

Uit het nalevingsonderzoek van 2023 is gebleken dat de naleving ten aanzien van alcohol bij sportverenigingen het laagst is (14,5% leeft de leeftijdsgrens na). Daarnaast blijkt uit de gezondheidsmonitor jeugd, uitgevoerd door de GGD in 2023, dat jongeren die lid zijn van een club, sportvereniging of sportschool vaker middelen gebruiken dan jongeren die geen lid zijn. Gezien deze cijfers en het feit dat gemeenten vaak een verbinding met (sport)verenigingen hebben, is ervoor gekozen om bij deze pijler te focussen op sportverenigingen.

REGELGEVING EN HANDHAVING

2 STRIKES OUT

VS

ZERO TOLERANCE

Communiceren over
controles

4. REGELGEVING EN HANDHAVING

De pijler regelgeving en handhaving is het sluitstuk van een effectief preventiebeleid. Deze pijler is essentieel voor het naleven van de afgesproken normen rondom middelengebruik, vooral bij jongeren. We focussen daarbij niet (alleen) expliciet op het toepassen van sancties, maar juist (ook) op het creëren van bewustwording en het onderhouden van een positieve relatie met de doelgroep. Deze prikkel vanuit handhaving is soms nodig om mensen bewust te maken dat zij de grens overschrijden. Handhavers moeten goed zijn opgeleid en uitgerust om adequaat op te kunnen treden en tegelijkertijd de sociale norm omtrent middelengebruik te beïnvloeden.

Bij deze pijler ligt de verantwoordelijkheid bij de afdelingen OOV (Openbare Orde en Veiligheid)/Toezicht en Handhaving van de gemeenten. Dit uitvoeringsplan geeft richting aan de mogelijke acties die uitgevoerd kunnen worden om te komen tot een betere handhaving op alcohol- en middelengebruik.

In deze pijler is ervoor gekozen om de lokale en regionale acties niet te splitsen. Wetshandhaving vereist uniformiteit, wat betekent dat eerst op regionaal niveau afstemming moet plaatsvinden, voordat de uitvoering lokaal kan worden gedaan.

4.1 Concrete acties

	Naam actie/interventie	Doelstelling	Meer informatie over de actie/interventie
P	De (jeugd)boa werkt zichtbaar. De boa is aandachtig aanwezig en sluit aan bij de leefwereld/behoefte van de klant/jongeren/organisatie.	De boa werkt zichtbaar wat bijdraagt aan een grotere toegankelijkheid en acceptatie van boa's in de regio.	De (jeugd)boa bouwt banden op met jongeren en verenigingen door laagdrempelige gesprekken aan te gaan en aanwezig te zijn, vooral in periodes waarin er geen handhaving nodig is. De (jeugd)boa laat regelmatig zijn gezicht zien om vertrouwen op te bouwen en hanteert een positieve benadering in alle interacties. Daarbij maakt hij gebruik van effectieve gesprekstechnieken om de communicatie te verbeteren en de relaties te versterken.
Q	Er is sprake van uniformiteit in handhaving.	1. Er is een regionale werkgroep van beleid-sambtenaren OOV/Toezicht en Handhaving. 2. Uniformiteit is een agendapunt tijdens dit overleg. 3. Onderzoek de implementatie van een regionaal meldingssysteem. 4. Er worden regionale afspraken gemaakt om de handhaving op evenementen te versterken.	Focus op risico gestuurd werken en communiceer over controles. Breid de bevoegdheden van de boa uit naar regionale schaal. Hierdoor kunnen boa's uit verschillende regio's uitgewisseld worden. Door een pool van handhavers te maken, wordt de inzet van de boa flexibeler. Door een regionaal meldingssysteem kan een jongere in gemeente A opgezocht worden als deze zich in gemeente B bevindt tijdens de overtreding. De boa heeft zo sneller zicht op de jongere.
R	De kennis van de boa is continue in ontwikkeling.	De boa blijft zijn handelen ontwikkelen door deel te nemen aan (gratis) opleidingen, trainingen, webinars en andere mogelijkheden die kennis en handeling vergroten.	De aansturende leidinggevende van de boa's dragen zorg voor dat de juiste kennis voor de boa's voor handen is. Bijscholingen, cursussen en webinars worden door de werkgroep gedeeld met de beleidsambtenaren OOV/Toezicht en Handhaving en/of toezicht en handhaving.

4.2 Kanttekeningen

Kanttekening 1

Uit de werksessies met o.a. boa's is gebleken dat de alcoholwet niet als verplicht onderdeel wordt behandeld in de opleiding voor boa's. Wij hebben als gemeenten beperkte invloed op de inhoud van de opleiding voor boa's. Dit kan een beperkende factor zijn die ervoor zorgt dat een boa niet effectief kan handhaven, aangezien kennis van deze wet essentieel is voor het correct uitvoeren van handhavingstaken.

Kanttekening 2

Het handhaven van alcohol- en middelengebruik rondom grensstreken kan lastig zijn vanwege het verschil in leeftijdsgrenzen tussen verschillende landen. Dit creëert verwarring en een onsamenhangende handhaving, omdat boa's geconfronteerd kunnen worden met situaties waarin jongeren zich bewust of onbewust niet aan de regels houden door de variërende wetgeving. Het vraagt om duidelijke afspraken en samenwerking tussen grenslanden om effectieve en eenduidige handhaving te waarborgen. Deze euregionale samenwerking vraagt meer aandacht en inzet dan op dit moment geleverd kan worden.

Kanttekening 3

De capaciteit van boa's is beperkt en afhankelijk van prioritering en veiligheidssituatie in iedere individuele gemeente. Dit kan betekenen dat gemeenten andere keuzes maken in hun prioritering. Ook moet worden meegenomen dat wanneer in dit plan gesproken wordt over (jeugd)-boa's, dat dan ook kan gedacht worden aan de inzet van bijvoorbeeld straatcoaches.

4.3 Strategiebepaling

Communiceren over nalevingsonderzoek

In de komende 4 jaar worden er twee nalevingsonderzoeken uitgevoerd. We kiezen ervoor om het eerste nalevingsonderzoek op het verstrekken van alcohol aan minderjarigen van tevoren publiekelijk aan te kondigen. We zijn ons ervan bewust dat dit de cijfers kan beïnvloeden en mogelijk een vertekend beeld oplevert. Toch hanteren we een positieve benadering en streven we naar bewustwording op een constructieve manier. Ons doel is om verstrekkers bewust te maken van hun verantwoordelijkheid. Wanneer we een nalevingsonderzoek publiekelijk aankondigen, worden zij tijdelijk weer bewust van het belang van het niet verstrekken van alcohol aan minderjarigen. Het tweede nalevingsonderzoek wordt niet aangekondigd. Tevens kunnen lokale controles door boa's op onaangekondigde momenten plaatsvinden. Op lokaal niveau, waar de gemeente de regie heeft, kan een passende beloning worden gegeven aan verstrekkers die de alcoholwet naleven.

Zero tolerance beleid vs. 2 strikes out

Een zero tolerance-beleid houdt in dat er geen enkele vorm van tolerantie is voor bepaalde overtredingen. Elke overtreding wordt consequent bestraft, zonder rekening te houden met de situatie of context. Het two strikes out-beleid houdt in dat iemand twee kansen krijgt voordat er consequenties volgen. Na de tweede overtreding, worden er strengere maatregelen genomen. In dit uitvoeringsplan kiezen we voor het 'Two Strikes out' beleid. Er geldt: Aanspreken, waarschuwen, beboeten. Two Strikes out is op langere termijn effectiever doordat het ruimte biedt voor groei/verandering. Het implementeren van dit beleid sluit aan op het agendapunt uniformiteit van handhaving.

Het imago van de (jeugd)boa versterken

In dit uitvoeringsplan is het positief versterken van het imago van de boa geen aparte doelstelling. De invloed is zowel lokaal als regionaal te beperkt. De boa heeft landelijk een negatief imago. Het is aan de vakbond om, bijvoorbeeld via een publiekscampagne duidelijk te maken wat boa's doen, het imago te verbeteren. Wenselijk is dat de (jeugd)boa zich via sociale media op een positieve manier kan profileren. Dit blijkt uit de werksessie met boa's. Door het bereik via sociale media kan de (jeugd)-boa informatie m.b.t. alcohol en middelengebruik (ver)zenden naar zijn volgers. Deze informatie wordt aangeleverd door lokale en regionale partners waaronder Mondriaan, Trimbos, Bureau Halt etc. Dit gebeurt in afstemming met de communicatieadviseur van de gemeente.

5. MONITORING

Om de voortgang van dit uitvoeringsplan te monitoren maken we gebruik van een proces- en effectevaluatie. Daarnaast zullen (landelijke) trends en ontwikkelingen rondom jeugd & middelen in de gaten gehouden worden. En stellen we waar nodig het uitvoeringsplan bij.

5.1 Procesevaluatie

Met een procesevaluatie wordt nagegaan of het uitvoeringsplan op de juiste wijze en naar tevredenheid is uitgevoerd. Er wordt gekeken naar wat goed ging, maar ook naar wat minder goed ging. Een procesevaluatie geeft mogelijk inzicht in het procesverloop, de samenwerking met andere partijen, de planning, de kosten, de succes- en faalfactoren en de voorwaarden voor een vervolg.

Ieder half jaar voert de regionale werkgroep Jeugd & Middelen een procesevaluatie uit om te kijken of het proces het gewenste effect heeft. Blijkt dit niet zo te zijn, dan kan op ieder moment bijgestuurd worden. Hierbij wordt dan onder andere gekeken naar de uitvoering van de verschillende acties. Tevens wordt iedere twee jaar ook het aantal ingezette interventies gemonitord. Dan onderzoeken we het bereik van ingezette acties en interventies. Denk hierbij aan het aantal scholen die aandacht vragen voor het thema middelengebruik of het aantal sportverenigingen die aan de slag zijn gegaan met de JOGG (Teamfit) aanpak. Hiervoor zal informatie opgehaald worden bij alle deelnemende gemeenten.

5.2 Effectevaluatie

Naast de procesevaluatie wordt ook een effectevaluatie uitgevoerd. Een effectevaluatie onderzoekt of de doelstellingen die vooraf zijn opgesteld ook daadwerkelijk zijn behaald. In dit geval was het doel uit het beleidsplan Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen:

In de periode 2025–2028 wordt een positieve dalende trend gezien ten aanzien van middelengebruik. Om deze dalende trend te meten wordt gebruik gemaakt van de cijfers uit de gezondheidsmonitor Jeugd 2023 jongeren 12–18 jaar, in vergelijking met de nog uit te voeren gezondheidsmonitor Jeugd in 2026.

Als effectevaluatie, en tevens doelstelling in dit uitvoeringsplan, wordt een nieuw nalevingsonderzoek uitgevoerd in 2026 en 2028. Daarnaast wordt in 2026 weer de gezondheidsmonitor jeugd uitgevoerd door de GGD. De resultaten uit deze monitor worden gebruikt om de doelen uit het beleidsplan te evalueren. Naast de gezondheidsmonitor jeugd wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om vanuit de GGD het panelonderzoek in te zetten op het onderwerp middelen. De GGD heeft namelijk een gezondheidspanel. Ruim 20.000 Zuid-Limburgers van 18 jaar of ouder uit de 16 Zuid-Limburgse gemeenten zijn lid van dit gezondheidspanel. Wanneer blijkt dat dit mogelijk is, zal in overleg met de onderzoekers van de GGD een onderzoek opgesteld worden rondom middelengebruik. De resultaten van dit panelonderzoek kunnen dan gebruikt worden voor de effectevaluatie van dit beleids- en uitvoeringsplan Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen.

5.3 Ontwikkelingen rondom het thema jeugd & middelen

De werkgroep Jeugd & Middelen volgt de gehele periode van het beleidsplan en uitvoeringsplan de trends en ontwikkelingen op het gebied van het thema jeugd & middelen. Het gaat dan onder andere om subsidie-mogelijkheden, trainingen en webinars die aangeboden worden. De informatie hierover wordt gedeeld met de betrokken ambtenaren van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten, GGD en Mondriaan.

De trends in middelengebruik door de jaren heen zijn niet alleen het resultaat van ingezette interventies, maar worden ook beïnvloed door bredere maatschappelijke ontwikkelingen.

onderzoeker GGD Zuid-Limburg

6. PLANNING & FINANCIËN

6.1 Planning

	Q1 2025	Q2 2025	Q3 2025	Q4 2025	Q1 2026	Q2 2026	Q3 2026	Q4 2026	Q1 2027	Q2 2027	Q3 2027	Q4 2027	Q1 2028	Q2 2028	Q3 2028	Q4 2028
Beleidopstelling																
Herijking beleidsplan na 2028																
Herijking uitvoeringsplan 1.0 (2026)																
Herijking uitvoeringsplan 2.0 (2028)																
Monitoring (effectevaluatie)																
Gezondheidsmonitor Jeugd 2027																
Panelonderzoek jeugd en middelen 2027																
Nalevingsonderzoek 2026																
Nalevingsonderzoek 2028																
Monitoring (procesevaluatie)																
Monitoring voortgang uitvoeringsplan algemeen																
Monitoring aantal interventies partners																
Activiteiten Pijler Voorlichting en Educatie																
Regionaal																
A Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk landelijke campagnes samen met regionale en lokale rolmodellen																
B Op alle middelbare scholen in Zuid-Limburg wordt aandacht besteed aan de preventie van middelengebruik																
C Stimuleren Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO), Hoger Beroepsonderwijs (HBO) en Wetenschappelijk Onderwijs (WO) om (preventie van) middelengebruik bespreekbaar te maken.																

Q1 2025	Q2 2025	Q3 2025	Q4 2025	Q1 2026	Q2 2026	Q3 2026	Q4 2026	Q1 2027	Q2 2027	Q3 2027	Q4 2027	Q1 2028	Q2 2028	Q3 2028	Q4 2028
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Activiteiten Pijler Signalering en Ondersteuning

Regionaal

E Gerichte voorlichting ouders organiseren, inzetten op bewustwording															
F Jongeren bereiken en bewustwording creëren over de korte termijn gevolgen van middelengebruik door de inzet van sleutelfiguren															
G Ondersteuning op maat bij gezinnen waar dit het hardst nodig is.															

Activiteiten Pijler Sociale en Fysieke Omgeving

Regionaal

A Zuid-Limburgse gemeenten communiceren gezamenlijk landelijke campagnes samen met regionale en lokale rolmodellen															
H De Zuid-Limburgse gemeenten faciliteren verenigingen met materialen die gebruikt kunnen worden om de bewustwording te vergroten en de naleving te verhogen.															
I JOGG-Teamfit wordt regionaal ingezet om verenigingen te ondersteunen in het gezonder maken van de sportomgeving.															
J Uitvoeren van het nalevingsonderzoek															

Activiteiten Pijler Regelgeving en Handhaving (des afdeling OOV/Toezicht en Handhaving)

Regionaal

O De (jeugd)boa werkt present. De boa is aandachtig aanwezig en sluit aan bij de leefwereld/behoefte van de klant/jongeren/organisatie.															
P Er is sprake van uniformiteit in handhaving															
Q De kennis van de boa is continue in ontwikkeling															

6.2 Financiën

	2025	2026	2027	2028
Beleidendopstelling				
Herijking beleidsplan na 2028				Reguliere uren wg J&M ⁵
Herijking uitvoeringsplan 1.0 (2026)		Reguliere uren wg J&M		Reguliere uren wg J&M
Herijking uitvoeringsplan 2.0 (2028)				Reguliere uren wg J&M
Monitoring (effectevaluatie)				
Gezondheidsmonitor Jeugd 2027			GGD-begroting 2027	
Panelonderzoek jeugd en middelen 2027			GGD-begroting 2027	
Nalevingsonderzoek 2026 (regionaal, verdeelsleutel conform GALA OKO)		50.000,00		
Nalevingsonderzoek 2028 (regionaal, verdeelsleutel conform GALA OKO)				50.000,00
Monitoring (procesevaluatie)				
Monitoring voortgang uitvoerings plan	Reguliere uren wg J&M	Reguliere uren wg J&M	Reguliere uren wg J&M	Reguliere uren wg J&M
Monitoring aantal interventies partners		Reguliere inzet partn.		Reguliere inzet partn.
Activiteiten Pijler Voorlichting en Educatie				
Regionaal	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.
Activiteiten Pijler Signalering en Ondersteuning				
Regionaal	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.	Reguliere inzet partn.
Activiteiten Pijler Sociale en Fysieke Omgeving				
Regionaal	Reguliere inzet partn. OKO GALA budget, GGD-begroting 2025	Reguliere inzet partn., GGD-begroting 2026	Reguliere inzet partn., GGD-begroting 2027	Reguliere inzet partn., GGD-begroting 2028
Activiteiten Pijler Regelgeving en Handhaving (des afdeling OOV/Toezicht en Handhaving)				
Afdeling OOV per gemeente	Lokaal gemeente	Lokaal gemeente	Lokaal gemeente	Lokaal gemeente

⁵ wg J&M – werkgroep Jeugd & Middelen

BIJLAGEN

Bijlage 1: Participatieverslag

De vier RIVM-pijlers uit het beleidsplan vormden de basis voor de ontwikkeling van het uitvoeringsplan. De aanpak was voor elke pijler gelijk. In de periode januari tot en met februari 2025 vonden vier werksessies plaats, elk met een andere pijler als thema. De deelnemers van deze werksessies werden op inhoud van de pijler geselecteerd en uitgenodigd. Gemiddeld namen er ca. 25 mensen deel aan elke werksessie. De resultaten van deze sessies zijn verwerkt in dit uitvoeringsplan.

Werksessie Pijler 1 – Voorlichting & Educatie

De werksessie voor de pijler Voorlichting & Educatie was op 18 februari 2025 in Hoeve de Aar in Heerlen.

In totaal bezochten zo'n 25 mensen deze sessie. Deze mensen waren werkzaam in het onderwijs, als jongerenwerkers, JOGG-regisseurs, beleidsmedewerkers van gemeenten, medewerkers verslavingspreventie van Mondriaan en ervaringsdelers.

Deze bijeenkomst, net als de andere drie, werd geleid door leden van de werkgroep jeugd & middelen. Gestart werd met een aantal stellingen over jeugd & middelen. Deze werden met de groep besproken. Na deze stellingen zijn kort verschillende cijfers gepresenteerd vanuit de gezondheidsmonitor jeugd en het nalevingsonderzoek. Vervolgens heeft een medewerker van Mondriaan de verschillende fasen van gebruik toegelicht. Ook is een ervaringsverhaal gedeeld. Aansluitend hierop is ingegaan op het integraal basispakket van de verslavingspreventie. Gevolgd op dit verhaal heeft een ervaringsdeskundige zijn verhaal gedeeld met de aanwezigen.

Na deze presentaties en verhalen zijn de deelnemers opgedeeld in 4 groepen. In deze groepen hebben de deelnemers antwoord gegeven op de verschillende focusvragen uit deze pijler. Per focusvraag hadden de deelnemers ongeveer 6 minuten. Waarna gewisseld werd naar de volgende vraag. Afsluitend zijn de verschillende vragen kort plenair besproken.

Werksessie Pijler 2 – Signalering & Ondersteuning

De werksessie voor de pijler Singlering en Ondersteuning heeft als laatste plaatsgevonden op 26 februari 2025 bij The Breakfast Hub in Sittard.

Deze werksessie werd bezocht door leden van adviesraden, leden van jongerenadviesraden, jongerenwerkers, beleidsmedewerkers van gemeenten en jongeren.

Gestart werd met een mentimeter. Hierin kregen de deelnemers de vraag wat absoluut niet mocht ontbreken in het uitvoeringsplan. De antwoorden hierop zijn meegenomen in dit uitvoeringsplan. Hierna is kort ingegaan op de vraag hoe jongeren aan middelen komen. Waarna de aanwezigen zelf aan de slag zijn gegaan.

Ook hier zijn de deelnemers in groepen verdeeld om in kleinere groepen de focusvragen van deze pijler te beantwoorden. Nadat alle vragen waren beantwoord, is de laatste groep bij de betreffende vraag gevraagd om een top 3 te maken van de antwoorden op deze vraag. Deze zijn daarna plenaire besproken.

Werk sessie Pijler 3 – Fysieke & Sociale Omgeving

Op donderdag 6 februari 2025 heeft de werksessie plaatsgevonden voor pijler 3, Fysieke & Sociale Omgeving. Deze sessie heeft plaatsgevonden in het gemeenschapshuis 't Trefpunt in Munstergeleen.

Deze werksessie is door ruim 20 mensen bezocht. Deze mensen zijn actief als beleidsmedewerkers van gemeenten op het gebied van sport en/of gezondheid, beleidsadviseurs van de GGD, sportverenigingen, combinatiefunctionarissen, JOGG-regisseurs, jongerenwerkers en medewerkers verslavingspreventie van Mondriaan.

Tijdens deze bijeenkomst zijn de deelnemers eerst meegenomen in de cijfers rondom middelengebruik. Deze cijfers waren afkomstig uit de gezondheidsmonitor jeugd van de GGD. Daarnaast zijn de deelnemers kort meegenomen in het nalevingsonderzoek dat is uitgevoerd en de resultaten hiervan. Na het presenteren van de cijfers is kort ingegaan op de mogelijke interventies die ingezet kunnen worden ten aanzien van middelengebruik. Dit werd gepresenteerd door Mondriaan.

Na de presentaties zijn de deelnemers zelf aan de slag gegaan. In groepen van 3 à 4 personen zijn ze langs de verschillende vragen gegaan die bij deze pijler zijn geformuleerd. Bij iedere vraag hadden de groepen 5 minuten om de vraag te beantwoorden. Daarna werd gewisseld naar de volgende vraag. Afsluitend zijn de verschillende vragen kort plenair besproken.

Werk sessie Pijler 4 – Regelgeving & Handhaving

Op 23 januari 2025 heeft de werksessie plaatsgevonden voor de pijler Regelgeving & Handhaving in de raadzaal van het gemeentehuis van de gemeente Eijsden-Margraten.

Dit was de eerste werksessie. Bij deze bijeenkomst waren zo'n 20 deelnemers aanwezig. Dit waren beleidsmedewerkers openbare orde & veiligheid en leefbaarheid van gemeenten, Boa's, politie, consultants en jongerenwerkers.

Bij binnenkomst konden de deelnemers een welkomstdrankje pakken in de vorm van een 0,0% drankje, water, koffie of thee. Daarnaast de vraag om bij de letter van het alfabet die aan hun glas was vastgemaakt een woord te bedenken dat te maken heeft met jeugd & middelen.

Nadat de deelnemers plaats hadden genomen werd de kennis ten aanzien van de cijfers rondom jeugd & middelen getest. Dit gebeurde via een mentimeter. Waarbij na het beantwoorden van de vraag kort de uitkomsten besproken werden. Na het beantwoorden en bespreken van deze vragen zijn de deelnemers in subgroepen verdeeld waarna ze per subgroep een focusvraag hebben beantwoord. Ook hier werd weer, in dit geval na 5 minuten, gewisseld naar de volgende vraag. Net als in de andere sessies werd na afloop de sessie plenair besproken.

Bijlage 2: Doelgroep

Vroege Kindertijd	Preventie kan beginnen in de vroege kindertijd door ouders en verzorgers te informeren over de risico's van middelengebruik en hen te ondersteunen bij het creëren van een veilige en stabiele omgeving. Dit kan helpen bij het ontwikkelen van gezonde gewoonten en gedragingen bij kinderen. Hierbij speelt Trendbreuk een belangrijk rol. Denk aan programma's als Voorzorg, waarbij opvoedondersteuning wordt gegeven.
Adolescentie (10 tot 22 jaar)	De adolescentie is een kritieke periode voor preventie, omdat jongeren in deze fase vaak voor het eerst worden blootgesteld aan middelen zoals alcohol en drugs. Preventieve programma's op scholen, evenals betrokkenheid van peergroepen en rolmodellen, kunnen helpen bij het versterken van anti-drug attitudes en het ontwikkelen van levensvaardigheden en afwijzingstechnieken. Op deze fase zetten wij gedurende dit beleidsplan het meest in.
Overgang naar Volwassenheid (16 tot 27 jaar)	Tijdens de overgang naar volwassenheid, bijvoorbeeld bij het verlaten van de middelbare school en het starten van een zelfstandiger leven, kunnen jongeren kwetsbaar zijn voor middelengebruik. Interventies die zich richten op het ondersteunen van deze overgang, zoals programma's op universiteiten en werkplekken, kunnen effectief zijn.
Volwassenheid	Preventie blijft belangrijk in de volwassenheid, vooral tijdens stressvolle levensgebeurtenissen zoals scheiding of verlies van een baan. Gemeenschap brede programma's en beleidsmaatregelen kunnen helpen bij het verminderen van de beschikbaarheid van middelen en het versterken van sociale steunnetwerken

Bijlage 3: Overzicht interventies (preventie verslavingszorg)

Interventies preventie	Beschrijving van de interventie(s)
Landelijke campagnes	
NIX18-campagnes	Met de NIX18 campagne wil het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de norm versterken dat het gewoon is om tot je 18de niet te drinken en niet te roken. NIX18 richt zich vooral op het bereiken van de omgeving van jongeren en in tweede instantie op jongeren zelf. Per setting/doelgroep zijn er verschillende middelen beschikbaar. Ook is er speciale aandacht voor zogenaamde risicovolle momenten, waarop de blootstelling aan alcohol en tabak aan jongeren hoger is dan normaal. Zoals carnaval, kermissen of Oud & Nieuw.
IkPas Campagne	Het doel van IkPas is het creëren van bewustwording om wel of niet te drinken. Om erachter te komen wat alcohol met je gezondheid doet, wordt gezamenlijk het alcoholgebruik voor 30 of 40 dagen op pauze gezet. Er wordt dus niet gevraagd om te stoppen met alcohol, maar om een pauze in te lassen.
Zien drinken, Doet drinken	Jongeren die anderen zien drinken, gaan zelf vaak ook (meer) drinken. Belangrijke anderen zijn ouders en vrienden. Maar ook reclame, films en sociale media hebben invloed op jongeren. Het doel van de campagne is om eraan bij te dragen dat jongeren geen alcohol drinken voor hun 18e jaar. De campagne is gericht op ouders met kinderen van 2 tot en met 12 jaar.
Rookvrije Generatie	Deze campagne wil rookvrij opgroeien vanzelfsprekend maken. Ieder kind moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. De ambitie is dat er in 2035 een Rookvrije Generatie is – kinderen die in 2017 geboren zijn, zijn dan 18 jaar. Deze kinderen groeien rookvrij op en gaan zelf niet roken. De wereld wordt rookvrij.
JOGG	Preventieve aanpak die zich inzet voor de gezonde omgeving van de jeugd om in op te groeien. Hier spelen voeding, beweging en welbevinden een belangrijke rol. Maar daarnaast is er ook oog voor roken/vapen en ander middelengebruik. De JOGG-Teamfit aanpak is onderdeel van de JOGG aanpak en richt zich specifiek op sportverenigingen en de gezonde sportomgeving (binnen thema's voeding, roken, alcohol).
Onderwijs	
Helder op School	Helder op School is een preventieprogramma binnen het programma Gezonde School en is gericht op roken, gebruik van alcohol en drugs met een niveau- en leeftijdsspecifiek, wetenschappelijk onderbouwd aanbod voor leerlingen en hun omgeving. Het streven van Helder op School is om door onderzoek, ontwikkeling en innovatie in nauwe betrokkenheid met de doelgroep, leerlingen en studenten bewust te maken van de gevolgen van roken, het gebruik van alcohol en drugs, om hen te stimuleren om niet te gaan roken, geen drugs te gebruiken en verantwoord om te gaan met alcohol vanaf 18 jaar. Om dit te kunnen realiseren betreft Helder op School nadrukkelijk de schoolomgeving en de ouders van de leerlingen bij de uitvoering van het programma.
Bordspel TRIP (VSO & Praktijkonderwijs)	Om jongeren in het praktijkonderwijs te informeren over de effecten en de risico's van alcohol, tabak en drugs. Het spel biedt een interactieve en laagdrempelige aanpak die aansluit bij het niveau en de beleavingswereld van de jongeren. Aan de hand van dit spel is het mogelijk alcohol en drugs op een speelse manier onder de aandacht te brengen. Daarnaast kan het spel ingezet worden om te achterhalen hoe er door de jongeren wordt gedacht over alcohol en drugs en om zicht te krijgen op hun middelengebruik.
Testjeleefstijl.nl	De landelijke mbo-leefstijlmonitor TestJeLeefstijl.nl geeft bestuurders, beleidsmakers en docenten van mbo-scholen inzicht in de leefstijl en het welbevinden van hun studenten. Hiermee kunnen scholen gerichte, effectieve en betrouwbare programma's inzetten om de gezondheid en het welzijn van studenten te verbeteren.
Verenigingen	
IVA-cursus (Instructie Verantwoord Alcohol schenken)	Het schenken van alcohol brengt verantwoordelijkheid met zich mee voor barvrijwilligers die onder andere werken in sportkantine en buurt-huizen. De alcoholwet schrijft voor dat verenigingen verplicht zijn om een Alcohol Bestuursreglement op te stellen en barpersoneel te instrueren, bijvoorbeeld met een training 'Instructie Verantwoord Alcohol schenken' (IVA). Met zo'n training leren barvrijwilliger wat ze moeten weten om verantwoord alcohol te kunnen schenken. De training behandelt onderwerpen als geen alcohol onder de 18, voorkomen van alcoholmisbruik en rijden onder invloed.

Interventies preventie	Beschrijving van de interventie(s)
Signalering & Verslavingspreventie	
Moti-4:	De interventie is voor jongeren van 14 tot en met 24 jaar waarbij het gebruik van middelen problematisch begint te worden. Ook jongeren die mogelijk verslaafd zijn komen in aanmerking, als ze niet of nog niet gemotiveerd zijn voor hulpverlening. Of jongeren waarbij, bij beginnend problematisch gedrag, de problematiek te licht is voor hulpverlening. Het traject wordt op maat uitgestippeld. Een preventiewerker ondersteunt de jongere bij het opstellen van een plan van aanpak. In een follow-up na 2 maanden en eventueel ook na 6 maanden wordt bekeken of de doelen uit het plan van aanpak behaald zijn.
Wat drink jij?	De Wat Drink Jij website is een kortdurende online alcoholinterventie die eenmalig persoonlijk advies geeft over het alcoholgebruik van jongeren en jongvolwassenen (16-24 jaar) en wat voor gevolgen dit heeft voor hun gezondheid én hun financiën.
Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen voor studenten-begeleider	In deze training krijgen studentenbegeleiders handvatten om het gesprek aan te gaan over (riskant) middelengebruik en de relatie met mentale gezondheid. Zo kunnen studentenbegeleiders problemen voorkomen die ontstaan door het (riskant) gebruik van alcohol en drugs.
Smoke Alert	Smoke Alert is een digitaal advies-op-maat over roken voor jongeren van 14 t/m 19 jaar. Het moedigt rokers aan om te stoppen, maar biedt geen verdere hulp of ondersteuning. Smoke Alert is gebaseerd op het I-Change Model en richt zich op het afzwakken van overtuigingen over de positieve effecten van roken en het versterken van overtuigingen over de negatieve effecten van roken.
De (studenten)tijd van je leven!	Een handreiking voor gemeenten voor lokale samenwerking in de preventie van riskant alcoholgebruik bij studenten in het hoger onderwijs.
Quiddy	Quiddy is een gratis app die speciaal ontwikkeld is voor jongvolwassenen tussen de 16 en 25 jaar die willen stoppen met roken. Met de app kan je samen met een leeftijdgenoot stoppen. Iemand die je kent, of anoniem.
Take it personal	Take it Personal! + is een behandeling voor problematisch middelengebruik bij mensen met een licht verstandelijke beperking. Het hoofddoel van de interventie is dat cliënten hun doel in het minderen of stoppen met middelengebruik behalen.
Handhaving	
Steekproefsgewijze controles	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de Alcoholwet bij alcoholverstrekkers en in de openbare ruimte. Gemeenten moeten erop toezien dat de leeftijdsgrens, weder verstrekking, het verbod op doorschenken bij dronkenschap en lokale regelgeving wordt nageleefd én hierop handhaven.
HALT	Jongeren van 12 tot 18 jaar vallen onder het jeugdstrafrecht. Als zij worden betrappt op bijvoorbeeld openbare dronkenschap en nog niet eerder met de politie in aanraking zijn geweest, worden ze bijna altijd doorgestuurd naar Halt. Halt kent de volgende diensten: De Halt-interventie: Zowel politie als Boa's kunnen alcohol- en druggerelateerde feiten naar Halt verwijzen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het voorhanden hebben van alcohol, openbare dronkenschap of alcohol- en druggerelateerde feiten die strafbaar zijn gesteld in Algemene Plaatselijke Verordeningen. Bij Halt krijgen jongeren een pedagogische interventie. Het delict gedrag wordt besproken, maar ook verschillende leefgebieden en eventuele hulpvragen. Door middel van gesprekken en leeropdrachten is er aandacht voor reflectie, sociale vaardigheden (waaronder het omgaan met alcohol, drugs en/of groepsdruk), ouderbetrokkenheid, herstel en toekomstperspectief. Zo leert de jongere te reflecteren op het eigen handelen, de gevolgen voor zichzelf en voor de ander in te zien en krijgt de jongere handelingsalternatieven aangeboden. Gedurende het traject wordt samengewerkt met de lokale Instelling voor Verslavingszorg. Het Halt-loket: Het Halt-loket is een tijdelijke constructie waarbij een Halt-medewerker aansluit bij een handhavingsactie bij (grote) evenementen. Denk aan kermissen, festivals en carnaval. Jongeren tussen 12 en 18 jaar die staande worden gehouden met alcohol, kunnen direct naar Halt verwezen worden. Ter plekke vindt het eerste gesprek plaats en waar mogelijk worden ouders direct betrokken. Halt geeft ook voorlichting op het basis- en voortgezet onderwijs over de gevolgen van strafbaar gedrag en thema's zoals groepsdruk. Tenslotte kan Halt aansluiten bij overleggen om kennis, trends en ontwikkelingen te delen over lokale problematiek. Halt denkt mee over passende reacties op casuïstiek en stemt daarbij af met partners zoals politie, Boa's, gemeenten, scholen en lokale zorgpartners.